

Heel wat belangrijker, en moderner in dieperen zin, dunkt mij de figuur van Suzanne Valadon (geb. 1867). *)

De evolutie in het werk van deze zestigjarige is staag maar zeer geleidelijk en zeer langzaam. Het is de onvermijdelijke groei als van een boom, het in worstelingen zich voltrekken van een noodlot. Er is iets onontkoombaars in dit werk, dat primitiever en positiever is dan het archaisch streven en would-be primaire van vele harer tijdgenooten. Zij is, als Käthe Kollwitz in Duitschland of Suze Bisschop Robertson ten onzent, van den beginne af aan zichzelf geweest. Zij wist steeds waar het haar om te doen was, zonder ditjes of datjes, zonder mooi-doenerij. Een zoeker in den zin van Picasso, Matisse of Derain is zij nooit geweest: er zijn in dit werk geen experimenten of buitenissigheden, geen onrusten, geen uittochten naar verrassende gebieden. Daarvoor reageerde zij te hevig op de indrukken van de natuur en bezat zij een te rotsvast karakter. Evenals een reis door Italië geen invloed uitoefende op de kunst van Käthe Kollwitz, zóó ook noemde Degas zijn gewezen leerlinge „la terrible Maria” vanwege haar totale onmacht om ooit een wijze raadgeving op te volgen of iets van een ander te assimileeren. Zij kon leeren alleen van de natuur, van het levende leven zèlf. Zij behoort tot die zeer exceptioneele schilders, die het leven doorwroeten en doorworstelen van onder af aan; in wier allereerste onbeholpen-stroeve uitingen reeds de belangrijkheid van een geheel n i e u w e vizie zich openbaart.

De evolutie in dit werk is er eene geweest naar steeds grooter vastheid en helderheid. Zij zocht nooit de uiterste spanning van het geëxalteerd en oogenblikkelijk moment — een moment, waarin een eeuwigheid van voelen zich schijnt saam te trekken — als Van Gogh of Dostojefski, maar zocht steeds een langzame ingehoudenheid, een meer epische en gedispasseioneerde uitbeelding van de realiteit. Van den aanvang af bezat zij een gelaten kracht, een grooten ernst, een passie voor den Vorm. Het wezen harer werken was steeds een rustig-sobere monumentaliteit, wat barsch en toch niet zonder verborgen mildheid van voelen. †) Steeds zag zij de dingen in breede, eenvoudige, m a a r d o o r w r o c h t e vlakken, stroef omlijnd, elk overbodig detail met fanatische bestendigheid elimineerend. Want zij peilde te diep in het wezen der dingen om ze te willen weergeven in hun uiterlijken verschijningsvorm; niettemin kenmerkte zij zich door een houding van ongereserveerden deemoed tegenover de natuur; en was te gezond om ooit de verijling, te menschelijk geaccentueerd om het abstracte te zoeken.

*) De naam van Suzanne Valadon mag stellig niet genoemd worden, zonder tevens te gewagen van dien harer echtgenoot, den nog jeugdigen, zeer bekwamen, alhoewel niet zeer persoonlijken schilder: André Utter.

†) Haar kleur is vaak milder — zachter, bloeiender — dan men uit de zwart-wit reproducties zou vermoeden.